

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Z rednim plaćevanjem naročnine iz-
vršujete svojo dolžnost in s tem iz-
vršujete dolžnost tudi napram svo-
jemu narodu v Juljski Krajini, ker
je »Istra« edini list, ki zastopa nje-
gove interese.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

STARI IN MLADI

Med starimi in mladimi so razlike. Te razlike so često take, da nastaja iz njih vprašanje, ki ni enostavno in ga ni moči rešiti kar mimogrede. Posebno je to moči zaslediti danes, v času naglih spremembah, ki so jih preživele starejše generacije, zakoreninjene v časih, ki imajo le malo, ali pa nič zveze z današnjimi razmerami in pa med mladimi, ki preživljajo svojo rast in črpajo vzgojo v najbolj neurejenih trenutkih, kalčnih prejšnje generacije niso preživljale, vsaj s tako naglico ne.

Problem sam, neglede na trenutne zgodovinske posebnosti, pa je že v naravi stvari. Na eni strani odmiranje na drugi strani nova rast, na eni strani mirno in urejeno življenje, na drugi strani borba za obstanek in še so razlike, ki so tu bolj, tam manj vidne. V vse bi se bilo težko spuščati in bi zavedlo predalet. Še pri tem se moramo omejiti, kolikor se da, le na še najožje razmere, ki nudijo tudi dovolj možnosti, da se spoznamo s tem vprašanjem.

Naša starejša generacija je črpala svojo vzgojo v času pred vojno. Bilo je to v času, ko so se sicer vršile v Primorju borbe, a je lahko rečeno eksistenčno vprašanje bilo za vsakega že naprej rešeno. Na izjeme se tu seveda ne oziramo. Uradniški poklici, ki jih je redila mačeha Avstrija, so si že ob vstopu očrtali svoj življenjski cilj, ki je izvenel v — pokojnini. Zasebni in bolj podjetni so imeli dovolj možnosti za ureditev življenja in ni jih mučilo toliko skrbi kot danes. Borbeno je moralo postajati edino delavstvo, ko ga je pričel priiskati kapital. Toda tudi to je postalo za naše razmere problem še precej pozno. Vidimo torej, da te eksistenčne borbe pred vojno skoro niso poznali in da to ni tvorilo za našo starejšo generacijo problema niti približno ne tako ostrega kakor je danes. Ni čudnega ni torej če je včasih potožil kdo od naših »abesincev«, da ga je ta ali oni umirovljeni rojak pogнал in nahrlil, češ, naj si najde delo in naj ne beži.

Za večino je tvorila šolska vzgoja, pri-
krojena cesarsko kraljevim potrebam takratne države, začetek in konec vsega študija in intelektualnega dela. Do pitice natančno in vestno opravljanje službe je tvorilo dalje edino skrb preko dne, zvečer pa omizje ob kvartah ali kvantah ter ob kozarcih. Politična borba in delo je bilo prepuščeno le nekaterim, ki so se s tem po svoje igrali, ali pa tudi v resnici stremeli za nekim ciljem, ki naj bi prinesel narodu, ne le njim, koristi in ga dvignil. Teh je bilo malo. Na nesrečo se je namreč slovenska politika kmalu razdelila v dva tabora, ki sta še šla med seboj prave sovražnike in se, žalost, še vedno tudi gresta. Vsak posameznik se je tako kmalu opredelil v ta ali oni tabor, nekaterim je bilo že celo naprej določeno mesto, kam spada. To je bilo splošno in na srečo moramo reči, da Primorje v tem oziru ni bilo tako ostro razdeljeno in, da so se tu vodile borbe, ki jih drugod Slovenije niso tako zelo poznali. Gre namreč za nacionalno borbo, ki se je pričela izražati tudi v borbi za slovenske šole, za upravo, sodstvo itd. Toda tudi ta borba nosi pečat časa in generacije.

Najsvetlejša točka iz naše nacionalne zgodovine najbližje preteklosti, ki smo jo tako kmalu pozabili in tako nestvarno razumeli, je bila brez dvoma doba taborov. Nacionalno navdušenje je prekipelo, program Zedinjene Slovenije je navduševal ljudske mase in celo v najbolj ogroženih točkah, se je slišal odmev tega klica. Mnogo udarnosti, pomešane sicer nekoliko s sentimentalnostjo in jokavostjo, ki je tako lastna Slovincem, je kazalo to gibanje. Toda borba, ki je začela, se ni v istem tempu nadaljevala in mesto udarnosti, stvarnosti in načrtnega dela, s katerim bi morale oploditi ta prvi in dočasn zalet, so bodoče generacije odnesle in pridobile od gibanja le krepke in doneče besede, pa mnogo, preveč čustvenosti. Zaprla so se v čitalnice, in slično, kjer so lepe deklice recitirale rodoljubne pesmi, bradati govorniki stresali fraze, pevski zbori pa grmeli pesmi, ki so vzbujale kurjo polt. Vse to je imelo tudi svoj pomen in namen. le da ne bi smelo postati bistvo in edini smoter vsega dela, ki je doseglo višek, če je društvo dobilo svoj prapor. (Pretravanje sicer ni na mestu, a včasih potrebno, da se opazi napake, ki so včasih usodne.) Ko se je del Slovincem tako izživljalo je večina ljudstva ostala osamljena in ni vedela čisto za vse, kar se godi okoli. Politiki so namreč prišli med ljudi le, kadar so rabili njih glasove, kar se je dogajalo tudi v Primorju. Ko bi morali ob koncu vojne Slovinci rešiti svoje probleme, se je pomanjkanje vezi med politiki in ljudstvom in pomanjkanje politične enotnosti jasno pokazalo, ko nihče ni vedel, kaj je njegova naloga in so posamezniki celo šli v deputaciji po pomoč k »antantisti«, da napravi ta red.

Če primerjamo današnji položaj s takratnim, vidimo po vsem, da je večina starejših generacij ostala zvesta svojim prednikom in jih še vedno zvesto posnema. Kdo med nami ni prisostvoval večerom, ki so ga

MEDJUSOBNE OPTUŽBE IZMEDJU POLJSKE I NJEMAČKE

Deklaracija o uzajamnoj zaštiti manji na ostala je samo na papiru — Od sistema vladavine zavisi postupak sa manjinama

Kada smo lanske godine prigodom deklaracije poljsko-njemačke o uzajamnoj zaštiti manjina bili izrazili sumnju da bi se mogao postupak s manjinama u Poljskoj i Njemačkoj izmijeniti iz razloga što postupak s manjinama zavisi od sistema vladavine, nismo mislili da ćemo tako brzo dobiti potvrdu za našu tvrdnju. Sada donosimo članak po »Obzoru« iz »Neue Zürcher Zeitung« koji glasi:

»Njemačka i poljska vlada opet su zapodjele pregovore o zaštiti manjina. Svečana deklaracija od 5 XI 1937., u kojoj su obje države zajamčile svojim manjinama širokogrudan postupak, bila je udarac po vodi. Učestale su tužbe o progonima sa strane oblasti, o nasilnoj politici koja ide za denacionalizacijom manjina. Pa ako danas Berlin kuša postići nove garancije za Nijemstvo u Poljskoj, on to čini u prvome redu zato da postigne bolju platformu za svoje tužbe protiv Čehoslovačke.

Valja naime znati da je broj sudetskih Nijemaca danas veći nego li godine 1919. Sudetski Nijemci imaju svoja društva, svoju štampu svoje škole pa i vlastito sveučilište i dvije tehničke visoke škole. A kako stoje Nijemci u Poljskoj? Evo nekoliko brojaka.

U čitavoj Poljskoj bilo je školske godine 1922-23. (nakon što se slegao prvi iseljenički val) 1550 pučkih škola s njemačkim nastavnim jezikom. Te je škole pohađalo 93.214 djece. Školske godine 1934-35 preostalo je od tog broja samo 768 škola sa 62.700 djece. Idućih godina, koje su bile u znaku novoga prijateljstva između Varšave i Berlina splasnuo je broj njemačkih pučkih škola na 428, a broj polaznika na 40.700. Samo 185 škola podržava vlada, dok su sve ostale privatne. U višim školama spao je broj đjaka od 7.700 na 3.100. U pokrajinama Poznanj i Pomorje smanjio se broj javnih njemačkih škola tečajem 13 godina od 557 na 152. U Pomorju ide danas većina njemačke školske djece u poljske škole, u Poznanju gotovo polovica. U Volinju gdje živi od prilike 50.000 Nijemaca, spao je broj njemačkih pučkih škola od godine 1932 do danas od 80 na 22. Najbrže napreduje kolonizacija u šleskom vojvodstvu. Ova pokrajina veoma je važna i kao industrijsko područje i kao vojno operaciona baza prema Njemačkoj. Nakon diobe Gornje Šleske ostalo je u Poljskoj 318.786 Nijemaca, koji su tvorili četvrtinu pučanstva, spomenutog vojvodstva. Popis pučanstva godine 1931 navodi samo 90.500 Nijemaca, a danas je taj broj znatno manji. Početkom ove godine zatražilo je preko 60.000 Nijemaca promjenu imena, kako bi njemačka imena nadomjestili poljskima. Početkom nove školske godine javilo se u njemačke škole u Šleskoj, samo 5,3 posto školske djece, koja prvi put polazi u školu. Njemački roditelji organizirali su školski štrajk, no oblastima je uspjelo da taj štrajk uguše osjetljivim globama i zatvorom. Njemačka narodna skupina tuži se, da poljske oblasti oduzimaju kruh njenim pripadnicima. Oko 7.500 radnika i nekih 1000 namještenika, što će reći 80 posto za rad sposobnih Nijemaca, nema posla. Veliko je i nezadovoljstvo zbog zakona o pograničnim zonama, koji je proglašeno prošle godine. Prema tom zakonu vrijeđe posebni propisi za posjed zemlje u zapadnim pokrajinama i to 30 km od granice. Prema primjeni toga zakona poljskim je Nijemcima gotovo nemoguće kupovati zemlje a veoma je otežčan i zakup u spomenutom području. Prisilnom prodajom odnosno agrarnom reformom i drugim mjerama izgubili su tamošnji Nijemci oko 500.000 hektara zemlje. Što se tiče ukupnog broja Nijemaca u Poljskoj, taj bi broj prema njemačkim podatcima imao iznositi oko milijun, dok službeni popis pučanstva u godini 1931 spominje samo 741.000 Nijemaca, te nema sumnje da je danas taj broj još manji.

A kako je Poljacima koji su njemački državljani, te žive u Trećem Reichu? O tom se vode beskraine diskusije. Prema poljskoj teoriji ima naime u Njemačkoj blizu 1.500.000 Poljaka. Od toga većina (800.000) živi u njemačkom dijelu Gornje Šleske, a 250.000 u Mazurima i na Visli. Nijemci međutim ne priznaju ove brojke ističući da »svijesnih« Poljaka ima u Njemačkoj 45—50.000. Ti svijesni Poljaci imaju svoje novine, organizirani su u posebnim društvima, a služe se svojim materinim jezikom. Priračunamo li ovim svijesnim Poljacima — vele Nijemci — i sve one elemente, koji još kako tako razumiju poljski, dobit ćemo najviše 200.000. Statistički se podatci prema tome bitno razlikuju prema tome da li su iz njemačkog ili poljskog izvora.

Nema sumnje, nastavlja švicarski list, da poljski i uopće slavenski idiom u Njemačkoj nazaduju, te da je to historijski proces, koji je nemoguće zadržati. Još se u 18 stoljeću čula u dijelovima Westfalena i Donje Šleske slavenska riječ, kako je to zapazio i filozof Leibnitz. U gradu Breslau (slavenski: Vratislava), govorilo se pred sto godina poljski, Vendski jezik ne čuje se samo u Lužici nego dopire sve do Šleske. Savez Poljaka u Njemačkoj, koji se bori protiv germanizacije, nastoji zadržati ovaj proces, no nakon što je nacio-

nalni socijalizam došao na vlast borba manjina postala je sasvim beznaдна. Mazurski jezik postao je dijalektom starih ljudi, te je veoma vjerojatno da će s njima izumrijeti. — Poljacima je ipak nešto bolje, budući da Berlin pravi koncesije, kako bi se održala fikcija dobrih odnosa između Varšave i Berlina. Tako na pr. Poljaci ne trebaju slati svoju djecu u organizaciju hitlerovske omladine, no Poljaci se pravom tuže da totalitarni sistem nacionalnog socijalizma svojim odgojnim, tiskovnim i socijalno-gospodarskim zakonodavstvom koji onemogućuje egzistenciju svima onima, koje ne smatra punokrvnim Nijemcima.

Svuda gdje žive njemačke narodne skupine, bili to sudetski Nijemci u Češkoj, Nijemci u Memelu, Danskom Schleswigu, u Eupen-Malmediu u Belgiji, ili u Poljskoj, priključak Austrije III Reichu probudio je nove nade stvorivši u nekim krajevima atmosferu, koja nije nimalo pogodna za rješavanje manjinskih pitanja. U discipliniranoj njemačkoj štampi nema odjeka ovih pokreta (ili su ti odjeci veoma ublaženi) no tamo gdje nema cenzure ili je ta cenzura nepotpuna, javljaju se glasovi, koji traže revanš i bezobzirnu ekspanziju. Jedan sudetsko-njemački časopis (»Der Ackermann aus Böhmen«), pokrenuo je nedavno misao konačnog obračuna između velike Njemačke s jedne strane, te Poljske i Italije s druge strane.

Takovi glasovi dopiru naravno i u Poljsku, te služe poljskim patriotima kao pobuda i opravdanje da nastave akciju oko brzog i bezobzirnog koloniziranja kako bi se osigurali od njemačke ekspanzije.

XXII. GLAVNA SKUPŠČINA MEDNARODNE ZVEZE DRUŠTEV ZA LIGO NARODOV

REZOLUCIJE ZA ZAŠČITO NARODNIH MANJŠIN

V dneh od 5. do 10. julija tega leta se je vršila XXII. glavna skupščina Mednarodne zveze društev za Ligo narodov v Kjöbenhavnu. Poleg raznih nužnih resolucij, ki pozivljajo včlanjena društva, da po vladah svojih držav skušajo doseči čimprej mirno rešitev spora v Vzhodni Aziji, v Španiji in Českoslovaški ter problema Židov in beguncev, je bila sprejeta tudi obsežna resolucija o narodnih manjšinah, ki se bo predložila prihodnjemu zasedanju Društva narodov, ki se bo pričelo 12. septembra t. l.

Resolucija, ki je tudi za naše manjšine onstran meja velike važnosti, se glasi v celoti tako-le:

Glavna skupščina je prepričana, da se more na stalen način jamčiti mir samo tedaj, ako se odstranijo vsi vzroki nape-tosti, ki danes tako globoko vznemirjajo Evropo:

se zaveda dejstva, da je malo zadovoljivi položaj veliko in velikih manjšin raznih narodnosti v več evropskih državah eden izmed vzrokov sedaj v Evropi vladajočega vznemirjenja;

smatra, da je bila v nekaterih državah dosedaj zaščita manjšin nezadostna in da način, kako se je izvajala, nikakor ni zadostoval za ohranitev narodne, gospodarske in kulturne bitnosti manjšin in njihovega imetja in da ni jamčil njihovih pravic, tako da se njihove potrebe ne morejo spraviti v sklad s potrebami države, kateri pripadajo, kakor bi bilo v njihovo skupno korist;

želi, da bi videla udeistvovati prijateljsko ureditev manjšinskega problema, ki bi ugodila upravičenim pritožbam manjšin in bi odstranila nejevoljo, ki vlada med njimi ter bi državam, čigar ljudstvo je etniško sorodno z manjšinami, vzela vsako pretvezo za ogroževanje mirnega razvoja in samostojnosti države, v kateri so te manjšine, in bi tako prispevala k ustvaritvi bolj zdravega gospodarskega položaja v Evropi in k ohranitvi miru.

Zato stavlja sledeče predloge:

1. Pravice manjšinskih državljanov do življenja, svobode in do popolne enakosti z večinskim narodom njihove države se mora jamčiti na bolj učinkovit način kakor doslej, bodisi na polju mednarodnega kakor na polju notranjega prava;

2. Da se pripravijo te izpremembe, ki so potrebne za realizacijo namenov, označenih v predidčem odstavku, se morajo pritegniti l. sodelovanju strokovnjaki, ki poznajo manjšinske probleme in manjšinske organizacije, tako da bi proučevali vse odredbe, ki naj se sprejmejo v to reformo mednarodnega prava;

3. Ustanovi naj se stalna komisija, ki bi bila v pomoč svetu Društva narodov pri izvrševanju odredb v zaščito manjšin;

4. Na noben neopravičen način se ne smejo omejevati kulturni stiki med ljudstvi iste narodnosti v različnih državah;

(Konec na 2 strani)

sicer ganili a niso pustili v njem ničesar, kar bi ga prisililo k razmišljanju in delu. Del mlajše generacije je celo sledil po tej poti, dokler ni končno nastala neka čudna prehodna doba, ko je končalo prejšnje in se niso mogli znajti pred nečim novim, stvarnim.

Vojna je razbila življenje našemu ljudstvu v Primorju tako, da je ni družine, ki ne bi danes čutila njenih posledic. Nastal je poleg tega za nas problem emigracije. Ljudstvo v Primorju je ostalo in je moralo skoro nepripravljeno sprejeti borbo, emigracija pa je lahko večino mirno nadaljevala svoje »delo«. Kolikor ga ni prilagodila novim razmeram, ga je tudi večidel nadaljevala po svojih starih potih. V tem pa je moral nastati spor med starimi in mladimi.

Mladina, ki naj bi danes posegla v delo in borbo, je rasla med vojno. Po vojni je

hotela ubrati pot v življenje. In tu je brez ozira na poklice in stan, zadela ob ovire, ki jih starejši niso poznali in jih ne poznajo. Stvarnost je postala prekruta, da ne bi pogledala mladina vanjo. V tem iskanju je nastal konflikt med starejšimi in mladimi, ki je na zunaj dobil najrazličnejše izraze zlasti v ostrem političnem sovrastvu, ki ve-de često do težkih posledic.

Politička nestrpnost je stara in naša izredno razvita lastnost, ki pa se skuša vcepiti tudi mladini. V svojem najširšem obsegu vede do velikih napak, ki jih plačuje vse ljudstvo, v ožjem pa često vede do popolnega uničenja posameznika, ki ho-če stati trden na svojem stališču in prepričanju. Ta razdor je nastal v slovenski politični zgodovini, ko se je, po Mahničevi za-slugi, razdelil slovenski narod med klerikalce in liberalce in se je nato zaostril, bolj

umetno, v vse smeri in skoro na vsa prepričanja. Kakor hitro dobi kdo svoj pečat je za vse druge, kot tam kamor spada, okužen.

Potrebne enotnosti ni. Ta lastnost se vleče skozi generacije. Toda, če naj bi vse ostale še tako slabe lastnosti podedovali in jih sprejeli, te ne smemo in ne moremo. Ne smemo vsled ozkih pogledov političnih skupin, zgubljeni interesov celote. Življenje nam sicer narekuje v tem svojo pot. Mladina se je od starejših generacij le malo okoristila in če jim bomo sledili, bo ta očitek lahko padel tudi na nas. V tem oziru bi morali ubrati svojo pot in slediti v tem mladini, ki išče skupnosti in ne razdora. Vzgled nam nudi lahko češka mladina, pa tudi njih starejša generacija, ki je znala pripraviti svoj mladinski podlago, na kateri bo lahko gradila svojo bodočnost. Š. K.

XXII. GLAVNA SKUPŠČINA MEDNARODNE ZVEZE DRUŠTEVA ZA LIGO NARODOV

(Nadaljevanje s 1. strane)

5. Nobera oseba se ne sme na noben način, posredno ali neposredno, prisiliti, da se odreče ali zapusti svojo narodnost;

6. Pošpeši naj se postopanje glede pritožb manjšin;

7. Skupščina končno ugotavlja, da omejene nevarnosti se ne pojavljajo samo v državah, ki so sedaj podrejene manjšinskim obveznostim, temveč enako tudi povsod tam, kjer obstojajo manjšine, katerih upravičene zahteve se niso izpolnile. Zato spominja vse države, ki so članice Društva narodov, na sklepe skupščine iz leta 1922. in jih pozivlja da vestno izpolnijo te sklepe po besedi in po duhu.

Na drugi strani pozivlja skupščina vsa društva, da naj sestavijo in predložijo sekretarijatu za obravnavo na eni prihodnjih skupščin študijo o koristih in nerodnostih, ki bi nastale, ako bi se dovolile kolektivne pravice manjšinam v vseh državah. Ta študija naj upošteva toliko interese države kakor prizadetih manjšin kot skupin in kot individualnih članov manjšine.

Žal ne moremo poročati, kdo je zastopal jugoslovanska društva za Društvo narodov na tem kongresu, in tudi ne vemo, kako se bo izvajala v zadnjem odstavku omenjena zahteva pri nas.

KONGRES EVROPSKIH NARODNIH MANJŠIN

Kakor smo že javili, se bo 25. in 26. t. m. vršil kongres narodnih manjšin in sicer tokrat v Stockholmu. Predsedoval bo zastopnik naše manjšine iz Italije dr. Josip Wilfan. Dr. Engelbert Besednjak pa bo, kakor smo poučeni, iznel na kongresu referat. Dnevni red kongresa je: 1. Otvoritev, 2. narodni problem v povojni dobi, bilanca, 3. ogrožanje miru zaradi neupoštevanja narodnostnih pravic, 4. zahteve narodnosti. Njihova etička utemeljitev. Njen pomen za razvoj evropskega prava. 5. organizacijska vprašanja.

BRITANSKI GORNJI DOM PROTIV RASNIH PROGONA

Na sjednici britanskega Gornjega doma koja je bila posvečena beguncima, biskup Chichester uzeo je u diskusiji Židove u obranu. »Židovi su većim dijelom zdrav i marljiv partner u društvenom životu. Ja ne mogu shvatiti, rekao je biskup, da se njemačka rasa može tako poniziti, zaprljati sa svojim kukavičkim napadajima nacionalnog socijalizma protiv »nearijevaca«. U nijednom periodu njemačke povijesti nije tako radio niti jedan njemački vladar. Takvi napadači ostaju mrlja na njemačkoj rasi«.

VATIKAN PROTIV FAŠIZMA

»Manchester Guardian« bavi se novom fašističkom politikom o rasizmu i veli ovo: »Oni, koji su podržavali tijesne odnose s iskrenim fašistima, otkada je Italija stupila u tijesne veze s Njemačkom, znaju s kolikom su zabrinutosti mnogi od njih promatrali eventualni, »ideološki« pritisak jačeg partnera osi Berlin—Rim, koji bi mogao prisiliti Italiju, da istupi protiv svojih 60.000 Židova i tako prekine s tradicijama svoje rano toleratne latinske kulture. Kao i u Velikoj Britaniji, tako je i u Italiji vodjena posljednjih godina protužidovska propaganda, premda je tamo bila možda istaknutija, jer su je propovijedala dva fašistička lista sa znatnom nakladom »Regime Fascista« i »Il Tevere«. Treba se međutim nadati, da sadašnja protužidovska kampanja u Italiji ne će udaljavati se od smjernica službene obavjesti, koja je objavljena u februaru ove godine u »Informazione diplomatica«, a u kojoj se je isticalo, da fašistička vlada nije nikada pomislila niti misli poduzeti političke, ekonomske ili moralne mjere protiv Židova, osim naravno protiv onih, koji bi bili protivni fašističkom režimu.

Protjerivanje dra Davida Kleinlerera, rimskog dopisnika važne »Židovske brzogovorne« agencije, bilo je predhodno protjerivanjem Heiza Ludwiga u aprilu ove godine. No dok je ovaj protjeran iz Italije radi, kako se je javilo — njegove novinarske aktivnosti, dole je dr. Kleinlerer protjeran radi njegovog »općeg držanja«. Nakon ovog je protjerivanja osnovan »Generalni direktorij za demografiju i rasu«, a idućeg će mjeseca početi u Rimu izlaziti revija »Obrana rase«. Možda će ova kampanja biti vodjena na akademskoj bazi i biti ograničena, ako se misli da je čak to potrebno, za to, da se dade poticaja Talijanima, da se žene odnosno udaju samo s Talijankama odnosno Talijanima. Rasistički progoni ne bi samo izazvali antagonizam vanjskog svijeta protiv Italije, već bi stvorili i tešku podjelu među samim Talijanima, jer papa je već otvoreno osudio rasnu doktrinu, koja je zaista potpuno strana univerzalnim pogledima rimske crkve, kojoj velika većina Talijana još uvijek pripada«.

Od Soče do Rečine -- od Triglavu do Kamenjaka

DRUGOVI VLADIMIRA GORTANA PUŠTENI SU KUĆI

Amnestija učesnika u Gortanovom procesu

Beram, avgust 1938. — Dne 15 ovog mjeseca došli su kući osudjenici iz Gortanovog procesa Živko Gortan, te Dušan i Vjekoslav Ladavac. Pred mjesec dana bio je pušten amnestijom Baćac Viktor. Kako je već poznato 24. marta 1929 dogodili su se incidenti prilikom izbora. U jednom incidentu pao je Ivan Tuhtan iz Trviža. U Gortanovom pro-

cesu bili su osudjeni na 30 godina tamnice, dok je sam Vladimir Gortan osudjen na smrt i streljan. U zatvoru su preživjeli dakle 9 godina. Dušan Ladavac je našao na povratku praznu rodu kuću, jer mu je u međuvremenu umrla majka i sestra, Baćacu je umro brat (pomračio mu se um), a Živku Gortanu umrla je majka od tuge za sinom.

Osem mrtvih od eksplozije plina

Preteklo nedeljo 7 t. m. se je zgodila v Trstu težka nesreča na ladji, ki služi za prevoz banan »Ramb II.«. Ladja je bila v popravilu in delavci so jo ravno nanovo preplekali. Ko so hoteli nato na ladji mehaničarji zvariti železne dele, je prišlo do eksplozije, ki je na mestu ubila Antona Falcona, Josipa Kellnerja in Remigija Postojno. Ruggero Ruggeri in Mihael Falconetti sta umrla v rešilnem vozu, v bolnišnici so umrli Jakob Koršič, Virgilij Opara, Marcel Kumin. Ranjeni so štirje: Alojz Žerjal, Anton Parovel, Ivan Klinič in Franc Kreševič.

Domnevaajo, da je eksplozija nastala zaradi velike vročine, ki je vplivala, da se je firnež izredno hitro sušil in da so se zaradi tega prostori na ladji napolnili z vnetljivimi plini, ki so nastali iz sušenja firneža in drugih barv. Ti plini in pare so se pomešali z zrakom in tako je nastal pravi pokalni plin. Na nesrečo je potem eksplodirala še bomba s kisikom, ki so jo rabili pri varenju. Nesreča je zelo potrla tržaško prebivalstvo.

Tržaški župan Salem je podal ostavko

Tržaški listi so prinesli kratko vest, da je cav. di gr. cr. Enrico Paolo Salem podal ostavko na svoj položaj. Njegov mesto je začasno zasedel podžupan dr. Francesco Marcucci. Tržaški župan Salem je kakor znano, moral podati ostavko v zvezi z raznimi protužidovskimi odredbami in rasističnimi ukrepi, ki so jih uvedli pred kratkem v Italiji. Že od prej je imel odklikovanje viteza z velikim križcem italijanske krone.

Nove avtobusne veze med Italijo in Jugoslavijo

Pred kratkim je bilo na tujsko-prometni konferenci sklenjeno, da se čimprej vzpostavi obojestranska avtobusna veza Bled—Sušak in Trst—Gorica—Bled. Progo Bled—Sušak je prevzela Zveza za tujski promet na Sušaku, progo Gorica—Trst—Bled je pa prevzelo znano podjetje F. Ribi & Co. iz Gorice, ki je imelo za to progo že prej dovoljenje. Poskusna vožnja se je vršila 13 t. m. s prihodom na Bled ob 8 zvečer. Ta proga bo v obratu vsako soboto s povratkom v Trst v nedeljo zvečer. S tem bo omogočeno krajše bivanje Tržačanom in Goričanom na Bledu in v Ljubljani.

Slabi uspehi na sred. šolah v Trstu

Poletni termin za zrelostne izpite na srednjih šolah v Trstu se je zaključil s pravo katastrofo. Ako izvezamemo učiteljska, je izdelalo od vseh kandidatov na raznih zavodih le od 3 do 5 odstotkov. Padli so celo taki dijaki, ki so bili vsa leta skozi odličnjaki in kot taki proščeni visokih školskih taks. Značilno je, da so uspehi samo v Trstu tako katastrofalni, dočim so uspehi v Gorici, Kopru in na Reki prilično enaki uspehom v drugih pokrajinah.

Stroga kontrola moke

Reka, avgusta 1938. — (Agis). — Nad potrošnje moke je v reški pokrajini uvedena stroga kontrola, odnosno so oblasti že v naprej določile količine moke, ki jih sme dobiti vsak pek posebej.

Nove ceste v snežniškem gozdu

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — Tvrda Mareschini iz Reke je prevzela nekatera cestna dela v snežniških gozdovih. Med drugimi bo zgradila tudi nekaj novih cest, ki najbrže bodo služile tudi v druge in ne samo za gozdne namene. Dela je oddala uprava gozdov princa Schönburga-Waldenburga v Il. Bistrici.

Prince Humbert v reški pokrajini

Reka, avgusta 1938. — (Agis). — Kot so že časopisi poročali, je prince Humbert obiskal razne kraje v reški pokrajini. V nedeljo 31. julija je obiskal Reko, kjer ga je pozdravilo vojaštvo in civilno prebivalstvo. V ponedeljek 1. avgusta je bil v Trnovem in Ilirski Bistrici, kjer je pregledal vojaške čete, zlasti one, ki so v bližnji okolici na vojaških vajah, in sicer na Topolcu, v Vrbi in Dobropoljah. Tu se je v prisotnosti princa zgodila nesreča: avto, poln vojakov se je prevrnil čez nasip pod cesto. Štirje vojaki so bili na mestu mrtvi, 16 pa težko ranjenih in so jih prepeljali v tržaško bolnico.

V Trnovem je med drugim obiskal tudi novo zavetišče za matere in otroke.

Upravnik posestev princa Schönburga-Waldenburga je povabil princa Humberta na lov v snežniške gozdove. Prince se je vabilu odzval in se odpravil na Mašun, toda radi slabega vremena se najbrže lova ni mogel udeležiti.

Enajst oseb rastrupljenih s pokvarjenim mesom

Enajst oseb iz Marežig so morali prepeljati v koprsko bolnišnico, ker so se zastropile s pokvarjenim mesom poginuli krav. En otrok izmed teh je že umrl. Oblasti so uvedle preiskavo, ki je potrdila, da so se ljudje hranili z mesom živine, ki je poginila zaradi nalezljivih bolezni. Ugotovile so tudi, da je bila precej razpredena prodaja pokvarjenega mesa. Občina je že večkrat opozorila na nevarnost pred prekupevalci s pokvarjenim mesom. To delajo posebno mlekarice, ki prodajajo meso od hiše do hiše. V tržaško bolnico so morali prepeljati Ivana Kocijančiča, starega 33 let iz Paduca, ki ima zastropitev. Njegovo stanje je zelo težko.

Pomanjkanje vode na Pivki

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — Na Pivko, in sicer v Koritnice in Juršiče vozijo vodo s kamioni. Kot največkrat v poletnih mesecih tudi letos primanjkuje tod pitne vode, prav za prav ostaneta ti dve vasi popolnoma brez vode. Velika suša pa ni samo na Pivki, ampak tudi v nekaterih predelih Istre.

Nesreča ob neurju

Il. Bistrica, avgusta 1938. — (Agis). — V Vrbovem je koncem prejšnjega meseca udarila strela v neko stanovanjsko poslopje. Hiša je zgorela do tal. V trenutku, ko je udarila strela v poslopje, je stala pred njim neka žena, ki se je zgrudila mrtva. Zdravnik je ugotovil, da je nesrečno ženo zadela kap.

»PICCOLO« IN »POPOLO«

Znano je, da že skoraj 20 let konkurirata med sabo oba tržaška dnevnik »Piccolo« kot glasilo tržaških trgovskih in industrijskih krogov, ter »Popolo di Trieste« kot organ fašistične stranke za vso Julijsko Krajino. Dolej je imel »Piccolo« običajno vedno boljše informacije, kakor pa njegov tekmeec. Tako je tudi v zadnjih dnevih objavil daljše poročilo o tekmovalju trgovskih izložbenih aranžerjev in o pomembnem sestanku tržaških obrtnikov ter lepo sliko modela nove univerze v Trstu, ki jih »Popolo di Trieste« ni imel. Zaradi tega je slednji vzročil in hudo napadel prireditelje omenjenega tekmovalja, voditelje industrijske strokovne organizacije ter vse ostale zastopnike pristojnih oblasti, ki so vsi po vrsti fašisti. Očital jim je, da mu kot glasilo njihove stranke niso dali o pravem času na razpolago potrebnega gradiva. Proti takemu bojkotu, naglašal list, se bo v bodoče boril na ta način, da bo javno obeležil sleherno postopanje fašističnih oblastnikov in prvakov.

Broj našeg čekovnog računa

Je 36.789. Ako nemate naše čekovne uplatnice, možete na svakoj pošti kupiti za 25 para praznu čekovnu uplatnicu, na njoj ispisati našu adresu i broj ček računa 36.789 i poslati dužnu pretplatu.

Drobiž

— Črniče. — V Potočah je nevihta dohitela Andreja Pegona, starega 62 let, ko je delal na polju. Poiskal si je zavetišča pod osamljenim drevosom, v katerem je udarila strela. Nesrečni Pegon je bil na mestu mrtev. Našli so ga šele drugo jutro, ko so šli delavci na delo.

— Gorica. — Letina bo na Primorskem dokaz slaba, posebno hudo je vplivala zadnja suša. Kmetje so že prodajali živino, ker so se bali, da ne bodo imeli dovolj krme. Edino tisti, ki so sejali pšenico, so na dobrem. Krompirja in fižola bo le zelo malo, enako koruze. Tudi grozdje je začelo trpeti zaradi suše. Oljke so tudi začele odpadati.

— Idrija. — Ivan Tomazin, star 54 let, je na kolesu po nesreči zadela v ograjo in padel nesrečno na tla, da mu je počila lobanja. Revež je bil na licu mesta mrtev. Oblasti so ugotovile njegovo krivdo. Na istem kraju se je pripetilo več nesreč.

— Idrija. — Pred dnevi je med nevihto udarila strela v hišo Frančiške Podobnikove, stare 43 let. Omenjena je bila zaposlena v kuhinji, ko jo je ubila strela. Ko so se domači vrnili domov, so opazili gospodinjico sedečo na stolu s strašnim izrazom na obrazu in vso črno. Strela jo je udarila v glavo in je na svoji poti napravila veliko luknjo v zidu. Pred leti se je zgodila v bližini slična nesreča.

— Kanfanar. — Kod prelaza preko želj. pruge dogodila se je smrtna nesreča. Ivan Čerin star 81 god., pao je pod »littorinu« i ostao je na mjestu mrtav.

— Opatija. — Predsednik poljske republike Moscicki je v spremstvu svoje družine odpoval iz Opatije dne 12 t. m. v Varšavo.

— Trst. — Delavca A. Erman in Marij Modric, oba iz trž. predmestja, sta dobila pri delu teske opekline.

— Trst. — Tržačani imajo letos novo nadlego. Komarska nadlega se je tako razpasla, da jo težko prenašajo v mestu in okolici. Bojazen je povzročil tudi dejstvo, da so ugotovili med navadnimi komarji tudi »anofelese«, komarje, ki povzročajo mrzlico. Zaradi tega priporočajo boj z vsemi sredstvi zoper to novo nadlego.

— Trst. — Pod avtomobil je prišla Dvoržak Marija, stara 60 let. Hotela je prekoračiti cesto, ko jo je podrl avto. V bolnišnici so ugotovili, da si je pretresla možgane in da ima lažje poškodbe na glavi.

— Trst. — Na letoviščih v Istri je malo gostov. Čehi so izostali, enako tudi Nemci. V Portorože, kjer je navadno nad 3.000. jih le letos le okoli 500.

— Vipava. — V vojaškem skladišču na Vipavskem, je izbruhnil požar iz nepoznatih vzrokov. Na pomoč so takoj prišle vojaške čete, milicniki in gasilci iz Gorice, Ajdovščine in St. Vida. Treba je bilo najhujših naporov, da so požar pogasili in preprečili, da se ne bi ogenj razširil tudi na bližnja poslopja. Vojaška oblast je predpisala najstrožjo preiskavo.

STARACE O FAŠISTIČKOM RASIZMU

Tajnik fašističke stranke ministar Starace primio je 25. jula fašističke sveučilišne profesore, koji su pod pokroviteljstvom ministarstva za narodnu privredu izradili glavne stavove fašističke rasne teorije ili su te stavove odobrili. Tajnik stranke primio je spomenute profesore u prisutnosti ministra Alfieria. Starace je izjavio sveučilišnim profesorima, da je zadovoljan formom i sadržajem izradjenih stavova.

Izjavio je, da je Duce više puta u svojim govorima i spisima tvrdio, da talijanska rasa pripada takozvanoj indo-evropskoj grupi.

Stvaranjem imperija došla je talijanska rasa u dodir s drugim rasama. Zato se talijanska rasa mora sačuvati od svakog miješanja i kvarenja. Rasni zakoni i u ovom smislu su već izradjeni i u raznim područjima imperija već objavljeni. Židovi se smatraju već hiljadu godina svuda pa i u Italiji kao zasebna rasa, koja da je nadmoćnija od drugih rasa. Poznato je, da su usprkos tolerantne politike režima

Židovi u svim narodima preko svojih ljudi i sredstava stvorili generalni štab antifašizma

PREGLED DOGODKOV ODLOMCI IZ NAŠE POVIJESTI

Primirje na Daljnjem vzhodu in japanska kapitulacija

Po večdnevnih bojih za strateško zelo važno goro Zaozernajo (Cangkungfeng) je prišlo med Rusijo in Japonsko do premirja. V Moskvi sta Litvinov in Sigemicu po triurnem razgovoru podpisala premirje. S podpisom premirja, s katerim se v principu vzete za bazo nadaljnjih razgovorov točke iz pogodbe med Rusijo in Kitajsko 1. 1868 je morala Japonska kapitulirati in evakuirati sporno ozemlje do reke Tjumenj, ki je bila po omenjeni pogodbi meja med Rusijo in tedanjo kitajsko Mandžurijo. Podpis premirja je na Japonskem zelo porazno vplival in so bile s tem uničene razne imperialistične pretenzije po boljši strateški meji napram Rusiji. V Evropi je to dejstvo izkazalo precejne olajšanje, kajti mnogi so bili prepričani, da je vojna na Daljnjem vzhodu neizbežna. Na drugi strani je tudi Japoncem to v olajšavo, ker so sedaj silno zavzeti na Kitajskem, kjer hočejo pod vsako ceno zavzeti kitajsko glavno mesto Hankov. Radi so vraznost z Rusijo so bile operacije na Kitajskem omejene, tako da so Kitajci prešli na večih krajih v ofenzivo in ofenziva proti Hankovu je bila ustavljena. Zanimivo je držanje Italije in Nemčije v tem spopadu. Italijanski uradni krogi so bili za mirno rešitev spora že od vsega začetka, čeprav vedno udrihajo proti Rusiji. Dvomljivo bi bilo celo ako bi podprla moralno Japonsko, kar bi bilo pričakovati glede na protikomunistični pakt. Gotovo je, da sta italijanski poslanik v Tokiju skupno z nemškim po naročilu svojih vlad svetovala japonski vladi največjo zmernost. Še z večjo težavo pa bi Italija privolila na kake materialne podpore Japonski, ko je že itak popolnoma angažirana in precej izčrpana z Abesinijo in Španijo. Prav tako rezervirano se drži Nemčija. Japonski veleposlanik je o tej zadevi razgovarjal z nemškim zunanjim ministrom Ribbentropom, toda nemški listi niso prav ničesar poročali o tem razgovoru. Samo nekateri japonski listi so pisali, da bi Nemčija podprla Japonsko ne samo moralno, ampak tudi materialno. Tako v Rusiji, kakor v Evropi, so precej skeptični o uspehih nastalih s premirjem. Rusi celo javljajo, da so japonske čete prekršile odredbe premirja in pomaknile svoje vrte preko demarkacijske črte. S temi incidenti je premirje precej omejeno.

Vznemirjajoči nemški manevri

Te dni so se pričeli v Nemčiji veliki vojaški manevri, h katerim je poklicano okoli milijon rezervistov. Skupno bo z rednim vojaštvom okoli milijon in pol vojakov pod orožjem. Pomembno je, da bodo manevri trajali celih 12 tednov. Nemci pravijo, da hočejo s tem ustvariti iz rezervistov samostojne divizije, ki bi v slučaju potrebe bile že pripravljene za borbo. To je vzbudilo veliko vznemirjenje v Evropi in celo v Ameriki. Bojijo se, da se ne bi iz tega izcimilo kaj resnega. Pomembno je tudi, da okoli pol milijona delavcev utrjuje mejo proti Franciji. Ni potrebno, da bi moglo biti tudi to v zvezi z manevri, tako da bi si Nemčija zavarovala hrbet pri naskoku na Češko.

»Ordre« javlja iz Prage, da je, po informacijah iz gotovega vira, zbranih v okolici Glatza 100.000 vojakov pod vodstvom generala Armina, ki bi imel v gotovem trenutku vstopi v Čehoslovaško. To naj bi izvedel na lastno roko, da bi se zakril odgovornost vlade. Ta akcija naj bi se izvedla po vzoru D'Annunzija, ki je zasedel Reko na lastno pest.

Talijansko-francuski turistički rat

Od 14. avgusta francusko-talijanska granica je zatvorena za sav turistički promet s jedne i druge strane. U posljednje vrijeme i to počam od 5. avgusta talijanske vlasti odbile su da viziraju pasose oko osam hiljada turista, koji su se spremali da dodju u Francusku. Talijani više ne mogu dobiti kolektivnan pasoš za put u Francusku, a izdavanje pojedinačnih pasosa skopčano je sa takvim formalnostima da je odlazak talijanskih turista u Francusku zaista onemogućen. Sa talijanske zvanice strane nisu htjeli da daju francuskom otpravniku poslova nikakvo objašnjenje zašto je Italija pribjela ovim mjerama. Francuska je vlada pribjela nužnim protumjerama. Izdavanje kolektivnih pasosa Francuzima za putovanje u Italiju ukinuto je a za pojedinačne pasose nije više dovoljno kao dosad podnijeti turističku kartu, izdanu od talijanskih konzularnih vlasti, već se put mora obrazložiti stvarnom potrebom. Odluka Italije u ovom pitanju izgleda francuskim političkim krugovima potpuno nerazumljiva. Novostvoreno stanje nanijet će mnogo štete turizmu. Broj Talijana koji dolaze u Francusku posljednjih godina bio je

nesrazmjerno manji od broja Francuza koji odlaze u Italiju. Sa talijanske neslužbene strane objašnjavaju da Italija sprječava odlazak turista iz finansijskih razloga, da bi ograničila suviše veliki odliv deviza. Ali, sa francuske strane primjećuju da je odlazak turista zabranjen samo u Francusku, a ne i u druge zemlje, gdje se također moraju ići sa devizama.

Prema mišljenju pariskih diplomatskih krugova »turistički rat« koji se vodi između Italije i Francuske otežava nastojanja u cilju ponovnog zbliženja Rima i Pariza. Štampa tim povodom oštro kritikuje talijansku vladu i veli da su mjere donesene u cilju obustavljanja francusko-talijanskog turističkog prometa čisto politički akt. »Populaire« vidi u ovom talijanskom koraku želju da se u Italiji izazove antifrancusko raspoloženje. »Jour« razmatra ovaj incident sa privrednog gledišta i kaže: »Francuski turisti nisu podvrgnuti deviznim ograničenjima, dok su Talijani mogli u inostranstvo da sobom nose samo ograničene sume. Ova mjera je nov dokaz talijanskog raspoloženja prema Francuskoj«.

16. o. m. stupile su na snagu mjere francuske vlade u pogledu turističkog prometa između Francuske i Italije. Od ovog časa puštat će se preko francusko-talijanske granice samo oni putnici, koji budu imali naročiti vizum.

»Giornale d'Italia« o trgovskih odnosih med Italijo in Anglijo

Angleška lista »Financial News« in »Financial Times« sta prinesli vest po kateri je angleško ministarstvo za trgovino opozorilo angleške trgovce in izvoznike, da naj oprezno postopajo pri izvrševanju in prevzemanju trgovinskih poslov z Italijo in da naj omeijo trgovinsko aktivnost, dokler se ne sedanja situacija popravi. To opozorilo angleške vlade je zelo vznemirilo italijanske politične in seveda trgovske kroge. Na to je ostro odgovoril »Giornale d'Italia« s člankom, ki ga je spisal znani Virginio Gayda, urednik omenjenega lista, in v katerim vprašuje ali se ne britanska politika razvija v nasprotnem smislu od uradno potrjenega in zaradi tega prihaja v očigledno nasprotje z načeli na katerih je Chamberlain, kakor se zdi, izgradil svoj program za politično in gospodarsko ureditev Evrope.

MALE VIJESTI

U posljednjih 10 godina je statističkim podacima ustanovljeno, da je prosječna visina talijanske rase u stalnom porastu. Zato će od početka nove školske godine minimalna visina mladića koji se primaju u vojničke akademije biti povišena na jedan metar 65 cm. Mladići, koji se regrutiraju u karabinjere, morat će biti visoki ne više 1.70, nego 1.75 cm.

Talijanski maršal uzduhoplovstva Balbo posjetio je Njemačku. Tom prilikom održali su njemački general Milch i Balbo govore o drugarstvu avijatičara objiju zemalja.

Izgledi za britansko-talijanski sporazum postaju sve slabiji zbog zavlacenja odgovora generala Franca na britanski plan.

Objavljena lista palih talijanskih dobrovoljaca u Španjolskoj. U ovom su popisu objavljena imena 190 palih legionara u borbama, koje su vodjene kod Caracasa, na teruelskoj fronti.

Poljska namjerava istupiti iz Društva naroda. Poljska vlada odlučila je opozvati svoju delegaciju kod Društva naroda.

Obje zaraćene stranke u Španjolskoj pristale su, da Engleska postavi komisiju od 3 engleska oficira za posredovanje o razmjeni zarobljenika između Burgosa i Barcelone.

Lord Runciman je odbil Heinleinovo povabilo, s katerim ga je povabil, da naj pride na razgovor u Sudete. Runciman mu je odgovoril, da mu je na raspolago za razgovore u Pragi.

Italija je obustavila privremeno uvoz stoke. Razlozi za ovu obustavu nisu poznati. Obustava uvoza stoke izazvala je zadovoljstvo među talijanskim odgajivačima stoke, jer će na taj način moći lako da unovče svoju stoku, koja bi još prije zime zapala u težak položaj uslijed toga što je suša uništila ove godine znatan dio stočne hrane. Prema planu talijanskih listova ova obustava trajat će do decembra ove godine.

Na it. križarki »Quarto« je eksplodiral parni kotel. Od eksplozije je bilo ubitih, po ital. uradnem poročilu 15 mornarjev in 20 jih je bilo ranjenih. — Križarka se je nahajala na križarenju po Sredoz. Morju. Ubite mornarje so pokopali v Palmi na Mallorci

ŠTO NAM PRIČAJU POSLJEDNJI STATISTIČKI IZVJEŠTAJI ŽUPE „VITEZIĆ“ U ISTRI

U posljednjem broju splitskog »Sokola na Jadranu« čitamo ovako prikaz:

Sredinom 1914 god. nastao je svjetski rat, koji je za uvijek prekinuo rad većine sokolskih društava u Istri. Prema tome posljednja godišnja statistika za ta društva je ona iz god. 1913. Kod mene se nalaze »statistički izvještaji« od pet društava, i to Volosko-Opatije, Pule, Punta (današnje Aleksandrovo), Kastva i Kantrida-Zameta. Zanimat će mnoge, naročito naše Istrane, a usput će se popuniti historijat Sokolstva u Istri, iznesem li nekoje podatke kako su zabilježeni u tim »statističkim izvještajima« o radu od 1. I. do 31. XII. 1913. Dakle koncem 1913 u tih 5 društava bilo je ovako stanje:

Volosko-Opatija osnovano je 10. XII. 1906. Članova je brojilo g. 1913 166, pomlatka 40. Ženskog odraslog članstva društva uopće nisu imala, a ženskog pomlatka, kako nam ovi izvještaji kažu imala je jedino Pula. Odbor društva te godine ovako je bio sastavljen: starješina Dr. Ivan Pošćić, podstarješina Dr. Ante Mandić, tajnik Petar Verderber, blagajnik Anton Trtanj, vodja Poštoćnik Ivan, zam. vodje Viškanić Bogdan, odbornici: Jurković Ivan, Kamenarić Nikola, Medanić Josip, Osvald Mate, Vrdoljak Stipe, Volf Ivan, Viškanić Bogdan, zam. odbornika: Mogorović Ivan, Marović Andre i Frlan Josip.

Društvo je te godine priredilo 1 akademiju u Narodnom domu u Voloskom, a 1 javnu vježbu u Opatiji. Učestvovalo je župskom izletu i javnoj vježbi u Medveji 24. IV, Dragi Mošćenikoj 1. VI, Kantridi-Zametu 13. VII, Kastvu, a izvan teritorija župe javnim vježbama i sletovima u Kraljevici i Postojni. Među ostalim te godine zaključilo se za moliti upraviteljstvo male komunalne gimnazije, da djake šalje na sokolsku vježbu. Osnovao se je i »zdravstveni odjel« starije braće, a vodio ga je br. S. Vrdoljak. U ovom odjelu vježbali su među ostalima br. Dr. Pošćić i »župan« br. Miran. — Imalo je društveni barjak.

Pula. Društvo osnovano 26. IX. 1897. (prema tome prošle godine navršilo se 40 godina od osnutka, a ne kako smo nehotice javili 50). Članova je imalo 179, a pomlatka muškog i ženskog 76.

U odboru su bili: starješina Josip Stihović, zamj. starješine Dr. Lovro Scalić, tajnik Johaneč Rudolf, blagajnik Meznarić Josip, odbornici i zamjenici odbora: Pederin Dr. Rudolf, Majdaš Franjo, Navratil Josip, Jovančević Savo, Dorčić Ivan, Pfeifer Adolf, Kuljiš Ante, vodja: Hrvatinić Eduard, zamjenik V. Pechman.

Vježbalo se u dvorani Narodnog doma, priredila se javna vježba 29. VI. u Premanturi, a izleta tri u Banjole, Vinčuran i Pomer. Barjaka društvo nije imalo.

Punat je osnovano 9. IV. 1911. Starješina je bio Nikola Franolčić, zamj. starješine Vinko Marčić, tajnik i vodja Jerko Gršković, blagajnik Kerubin Salvanjo, te 9 odbornika i zamjenika 9. Brojilo je 76 članstva i 8 pomlatka. Javnu vježbu održalo je 6. IV. sa 9 članova i 20 pomlatka. Važniji zaključci uprave bili su: da se pošalje jednog prednjaka na tečaj, uvelo se održavanje prijave, obaveznih za sve članove; odredila se stalna nagrada učitelju tjelovježbe br. Jerku Zić Protiću; poduzele pripreve za uredjenje sokolske čitaonice.

Kastav, društvo je osnovano 14. VIII. 1909. Članova imalo 85, pomlatka 22. Upravni odbor se sastojao: starješina Janko Karlavaris, vodja Ferdo Karlavaris, zamjenik vodje Ante Dukić, tajnik Ante Rubeša, blagajnik Rudolf Jelusić, te 6 odbornika i zamjenika. U društvu je vježbalo i 12 djaka učiteljske škole. Javna vježba održala se 28. IX., a društvo je prisustvovalo javnim vježbama u Kraljevici, Opatiji i Postojni. Izlet je priredilo u Klanu.

Kantrida-Zamet, osnovano 18. X. 1908. Članova je imalo 155, pomlatka 20. Članova-vježbača imalo je 26 što je svakako bio lijep broj. Društvo se uglavnom sastojalo iz radnika, a odbor je bio ovako sastavljen: starješina Frano Bačić, zamj. starješine Vinko Jardaš, tajnik Niko Matejčić, učitelj, blagajnik Ivan Christ, odbornika i zamjenika bilo je 3, vodja Frano Svetličić, zam. vodje Svetozar Blečić. Javnu vježbu priredilo je 1. II., a prisustvovalo je aktivno javnoj vježbi Sokola u Volosko-Opatiji, Kastvu, župskom sletu u Kantridi i sletu župe »Frankopan« u Kraljevici.

Održalo je i 4 predavanja: brat učitelj Matejčić 1. o povjesti tjelovježbe; 2. o uplivu tjelovježbe na zdravlje. A brat Svetličić: 1. znanje i svojstva prednjaka, 2. sustav sokolske tjelovježbe.

U rubrici »Tehnički rad« vidimo da je poprečno na sat vježbalo članova u Volosko-Opatiji 18, u Puli 12, u Punta 8, u Kastvu 22, a u Kantridi-Zametu 17.

Sokolsku fanfaru imalo je Volosko-Opatija od 10 članova, Pula 16, dočim je Kastav naručio bio glazbala za 8 glazbara.

U rubrici predavanja iskazuje jedino Kantrida-Zamet da su 4 održana. Soko Volosko-Opatija uveo je bio društvene prijave, na kojima je društveni starješina brat Dr. Pošćić idejno odgajao članstvo, davao upute i saopćivao novosti iz Sokolstva. Jednog idealnijeg, požrtvovnijeg i savjesnijeg starješine od brata Dr. I. Pošćića teško se da zamisliti i ja u mojem 42-godišnjem sokolskom životu nisam našao savršenijeg i boljeg.

ŠTAMPA U ČEHOSLOVAČKOJ

Nijemci i Poljaci imaju relativno više listova nego Čehoslovaci

Sloboda štampe, sloboda mišljenja, pismom štampom, slikom pretstavljaju u Čehoslovačkoj živu stvarnost. Statistički podatci o periodičnoj političkoj štampi dokazom su da ustavom osigurano slobodu štampe u Čehoslovačkoj iskorišćuju svi politički pravci bez razlike na narodnost. Razvitak političke žurnalistike od 1926. do 1935. dokazuje njezin opći napredak kod svijui narodnosti Čehoslovačke.

Dne 1. siječnja 1926 u Čehoslovačkoj je izlazilo ukupno 871 politički periodički list, od toga 560 čehoslovačkih, 17 ruskih, 240 njemačkih, 44 mađjarska, 6 poljskih i 4 na drugim jezicima. Dnevni listovi su Čehoslovaci imali 54, Nijemci, 52, Mađjari 9. U listovima koji izlaze 2 do 4 puta tjedno Nijemci stoje najbolje: imali su 51, dok su Čehoslovaci imali samo 29 i Mađjari 6. Nedjeljnih listova su Čehoslovaci imali 300, Nijemci 77 i Mađjari 27.

Premda je od godine 1926 nastalo znatno pogoršanje u materijalnom stanju stanovništva ipak štampa u Čehoslovačkoj tu krizu nije toliko osjetila, jer ne samo da je sačuvala svoje pozicije, nego je kod svijui narodnosti znatno napredovala. Dne 1. siječnja 1935 u Čehoslovačkoj je izlazilo 1000 periodičnih političkih listova, od toga 643 na čehoslovačkom jeziku, 19 na ruskom, 271 na njemačkom, 13 na poljskom, 47 na mađjarskom i 7 na raznim drugim jezicima. Čehoslovaci su imali 78 dnevnih listova, Nijemci 48, Mađjari 8. Periodičnih listova koji izlaze 2 do 4 puta tjedno Čehoslovaci su imali 18, Nijemci 42, Mađjari 2. Nedjeljnih listova su imali najviše Čehoslovaci i to 301, Nijemci 97. Pogledamo li broj povremenih poli-

tičkih publikacija bez obzira na njihov periodicitet i nakladu vidimo, da se relativno podatci o listovima poklapaju s relativnim podatcima o narodnosti stanovništva i da raspodjeli listova prema jeziku, na kome su izdavnici, odgovara skoro sasvim točno narodnosnoj raspodjeli stanovništva s tim još karakterističnijim izuzetkom, da je njemačka narodnost na prvom mjestu (pred Češima, Slovacima i Rusima) i da tu svoju poziciju održava i u godinama, u kojima dolazi do punog razvitka čehoslovačke periodične političke štampe (1932 i 1935). Njemački politički listovi zadržavaju prvo mjesto i u godinama 1933—1935 kad je došlo do njemačke političke koncentracije. Godine 1935 njemački politički listovi predstavljaju preko 27 posto političkih listova, koji se izdaju u Čehoslovačkoj, iako njemačka narodnost pretstavlja samo 22 posto cjelokupnog stanovništva republike.

Kod poljskih listova moramo zabilježiti od 1926 velik napredak, koji se godine 1935 očituje udjelom od 1.3 posto u cjelokupnom broju političkih publikacija, premda bi na Poljake prema popisu stanovništva od 1930 pripadalo samo 0.7 posto.

Iz statističkih podataka vidimo, da njemačka i mađjarska manjina imaju relativno više dnevnih listova, nego Čehoslovaci i da njemačka i mađjarska štampa, koja izlazi 2 do 4 puta tjedno ima relativnu nadmoć nad čehoslovačkom štampom, a njemačka štampa štoviše i apsolutnu nadmoć. Mađjari imaju relativno više i tjednih političkih listova, a čehoslovačka štampa ima ze rjeđe nego jedanput tjedno. (Centropress)

NAŠA KULTURNA KRONIKA

RJEČNIK STRANIH RIJEČI

Primili smo »Rječnik stranih riječi« od prof. dra Kovčića, izdanje časopisa »Znanost i život«. Štampan je na dobrom papiru i u vrlo ukusnoj opremi džepnog formata i stoji unatoč svoga opsega od 214 stranica vrlo sitnog tiska samo 20 dinara broširano, a 30 dinara u ukusnom platnom uzevu. Rječnik sadrži oko 10.000 pojmova i stranih izraza, te je u tom pogledu naše najpotpunije djelo, a po svojoj cijeni i najjeftinije. Naš »Rječnik stranih riječi« neophodno je potreban svakome, koji hoće naći točno tumačenje nepoznatih mu stranih riječi i pojmova. Po velikoj količini riječi, koje tumači, taj je Rječnik jednako potreban svakom školovanom čovjeku, kao i onima bez školske prednobrazbe. Riječi su navedene u Rječniku i kako se pišu i kako se izgovaraju. Osim toga su dodane i tumačene opće kratice, koje se upotrebljavaju u hrvatskom jeziku. Po dosadašnjem velikom odzivu, na koji je Rječnik naišao, vidi se, da je on bio doista neophodno potreban za naše prilike i da je u svakom pogledu uspio.

Rječnik se dobije u svim knjižarama ili kod izdavača: »Znanost i život«, Zagreb, Nikolićeva 14/III. Šalje se uz unaprijed poslan novac na ček. rač. kod Pošt. Štedionice broj 31.207 (Znanost i život). Za poštarinu treba dodati jedan dinar po komadu.

SPOMINU DR. I. LAHA A. GABRŠČKA

Je posvetio njegov dolgoletni praški tovariš i intimni prijatelj, urednik J. K. Strakaty tople spisanje u z osebnim spominu prežeti nekrolog, ki je izšel v 5—6 številki praške »Československo-jihoslovenske revue« in kot separatni odtisk obnem s krajšim člankom o pokojnem Andreju Gavariš in intimni prijatelj, urednik J. K. Strakaty citira odlomke iz nekaterih pisem, ki mu jih je pisal dr. Lah v letih svoje bolezni in pravi na koncu: »Lahovo ogromno kulturno in politično delo, njegovo publicistično delo, pri katerem se je vsekdar neustrašeno boril za lepšo bodočnost svojega naroda in pri katerem ni poznal oddiha, — to delo je bilo narodno-budilniško in ga lahko dr. Laha po pravici uvrstimo med buditelje jugoslovenskega naroda.« — V nekrologu Andreju Gabrščku se J. K. Strakaty spominja pokojnikovih tesnih vezi s Čehi, zlasti pa njegovega prijateljstva z Legom. »Z njim je odšel navdušen apostol slovanske ideje, vdani prijatelj našega naroda, čigar delo bo dobilo v zgodovini slovanskih stikov zasluženo priznanje.«

Protiv francuske mode

Havas javlja: »Deutsche Allgemeine Zeitung« ironički komentira kampanju koju je poveo jedan talijanski profesor protiv ogrlica i kravat, koje naziva odvratnom modom francuskog porijekla. Ovaj profesor želio bi da ovratnike i kravate zamijeni tradicionalnim, slobodnim »romanskim vratom«.

Na to nadodaje »Deutsche Allgemeine Zeitung« još i to da stari Rimljani nisu nosili niti hlače, pa ako se hoće već imitirati stare Rimljane da treba odbaciti i hlače.

POLEMIKE OKO „FLACIUSA“

PRIKAZ BOŽIDARA BORKA

U »Jutru« od 27 srpnja piše B. Borko između ostaloga, i ovo o »Flaciusu«: **Centralna osebnost naše reformacije, Primož Trubar pa kljub svojim velikim zaslugam stopa v senco, če ga postavimo pred osebnost istrskega rojaka Matije Vlačića Flacijsa-Ilyrica.**

»Ni u čem Vlačić ne zaostaje za velikim historijskim likovima; ništa nisu veći i značajniji od njega: Gjordano Bruno, Galilei, Savonarola, Hus, Luther ili Melanchton«, pravi prof. Mirković u uvodu. Vsekako smela primerjava! Toda će čitamo Mirkovićevo življenjepisno razpravo o Vlačiću,

moramo res priznati, da je ta istrski Hrvat ena najmoćnijih osebnosti kar jih je kdaj dal slovanski jug Evropi.

Vlačićeve nepopularnosti pri nas in posebej še pri Hrvatih ni teško razumeti: ta verski reformator vročega 16. stoletja je s svojimi nazori in svojim delom vzbujal mržnjo, ki še danes ni pozabljena in z nekih vidikov razumljiva... Boji, ki jih je vodil ta »ilirski« rojak v Nemčiji za čistost reformacijskih naukov, proganjana, ki jih je moral prestatati ne le s katoliške, marveč tudi s protestantske strani (zakaj prišel je navzkriž z mnogimi voditelji reformacije), se v današnjih časih zde taka,

da moramo objektivno samo obudovati človeka ki je zaradi ideje vse to zdržal, ne da bi bil omagal na svoji poti.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

OBČNI ZBOR »TABORA« V KAMNIKU

Dne 3 VII 1938 se je vršil 6 občni zbor emig. društva »TABOR« v Kamniku. Zbor je otvoril predsjednik Peterlin ob 10 h. dopoldne, ki je pozdravil vse navzoće. V svojemu govoru je omenil pomen 6-letnega obstoja društva ter apelirao na članstvo naj uvaja mladino v društvo, ker mladina je naša bodočnost. Če nje ne bo za nami, bo z nami starijima umrla tudi ideja za katero se borimo. Pri koncu svojega govora je komemorirao vse naše mučenike, umrle člane našega društva ter našega publicista Gabrščeka Andreja, velikega Slovena in prijatelja naših bratov, pa tudi obiskovalca naših sestankov, tvorca pesmi »Naj čuje zemlja, naj čuje nebo...« pesnika Radivoja Peterlina — Petruška.

Poročilo tajnika je v njegovi odsotnosti prečitalo tov. Vodopivec. Naglasilo je pomen naše organizacije kot članice Saveza — neorganizirani ne bi pomenili nič. Društvo je organiziralo skoraj vse emigrante v našem srezu. Toda še vedno je većina članova zlasti inteligence ki se tega ne udeležuje. Dopisov je društvo prejelo 60, odposlalo 80. Odborovih sej je bilo 7, 4 neoficijelne, članskih sestankov s predavanji je bilo 7. Na teh sastankih so se vršile tudi razne komemoracije. Omenja uspeli zabavni večer v Domžalah, vprizoritev in blagoslovi-vev simboličnega groba na dan vseh svetih in udeležbo pri raznih tečajih. Na to je orisao socijalno delo društva ter izdane podpore. V prošlem letu je pridobljeno tudi 5 novih naročnikov »Istre«. V teku leta je pristopilo 17 novih članova. Umrli su 3 člani, izstopilo je radi preselitve 3 članova. Iz društva je izstoppilo 1 član. Skupno šteje sedaj društvo 159 članova. Na koncu je pozvao članstvo, da sodeluje za upravo v delu.

Blagajniško poročilo je podal marljiv tov. Zidarić Alojz. V svojemu poročilu je povdarjal kako delovanje društva trpi na pomanjkanju lastnega lokala, katerega bi društvo prav lahko imelo če bi vsi člani uredili edino svojo materijalno obveznost — članarino.

Po podani razrešnici je bil izvoljen novi odbor: predsjed. prof. Peterlin Alojz, podpred. Primožič Peter, odborniki: Zidarić A., Vižin Miroslav, Mrevlje J., Vadrjal A., Abramčić J., Vidmar A., Vodopivec R., Birk Z., Kobal A., Bizjak S., in Zavrtnik F.

Po opravljjenih slučajnostih in vspodbudnem govoru tov. Bizjaka je predsjednik ob 12 h. 15 m zaključil občni zbor.

IZLET DRUŠTVA »ISTRE« SLAV. BROD

U nedjelju 31. 7. 1938., već u jutro rano počeli su naši svirači da sviraju kroz Osječku ulicu do zakazanoga mjesta, tako da su naši članovi svi zajednički uz svirku našega omiljelog harmonikaša Viktora Potočnika i Božiglava krenuli u Bukovačko brdo u šumicu gdje je inače vrlo povoljno za izletnike.

U šumi je nastala igra i veselje uz glazbu i pjevanje narodnih istarskih pjesama.

Poslije podne je predsjednik pozdravio sve prisutne sa par riječi, a nakon toga

su djeca naših članova deklamirali nekoliko pjesama od Gervaisa i Nazora. Naročito su se istakle »Pipa« i »Briškula«.

Nakon toga nastavljena je igranka, koja je potrajala sve do u večer, kada su se izletnici svi zajedno u dobrom raspoloženju i veselju vraćali svojim kućama.

Vrijedno je napomenuti i to da nas je naš najstariji član Ljudevit Šušteršić i ovom prilikom obradovao svojim dolaskom.

Istaknuti je da je na izletu kao i do sada bilo najviše mladeži, a nije bilo onih koji su najpozvaniji da saraduju sa braćom.

Izletnik.

Godišnja skupština zadruga »Istarski dom« u Zagrebu

»Istarski Dom«, zadruga za gradnju malih kuća s. o. j. u Zagrebu, poziva sve svoje članove na redovitu glavnu godišnju skupštinu, koja će se održati dne 21 augusta 1938 u 9 sati prije podne u prostorijama Soc. otsjeka društva »Istra«, Mošćenička ulica broj 16 sa slijedećim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsjednika; 2. Izvještaj tajnika; 3. Izvještaj blagajnika; 4. Izvještaj nadzornog odbora; 5. Apsolutorij upravnom i nadzornom odboru; 6. Biranje 3 člana nadzornog odbora; 7. Pitanje opstanka zadruga u buduće; 8. Ezentualije. Odbor.

NOVOSADSKI SPORT KLUB »ISTRA« PREŠAO U PRVI RAZRED NNPS-a

Novi Sad, 1 augusta 1938. Na jučerašnjoj finalnoj utakmici za prelaz u prvi razred Novosadskog nogometnog poptsaveza, koja je održana između novosadske »Istre« i čuruskog »Hajduka« u Čurugu vladalo je veliko interesovanje. Ovoj uzbuđljivoj borbi prisustvovalo je nekoliko hiljada gledalaca iz Novog Sada i okoline. Na utakmicu je došao, pored navijača »Istre« iz Novog Sada, veliki broj navijača »Hajduka« iz Čuruga, Zablja, Gospodjinaca, Djurdjeva, Kovilja i Bačkog Gradišta.

Utakmica je počela u velikoj nervoznosti, koja je vladala među igračima pa i u publici, jer utakmice koje se održavaju u provinciji obično su popraćene incidentima publike. Tim »Istre« borio se je požrtvovno i zaslužno odnio pobjedu nad najjačim protivnikom u ovoj sezoni.

I ovom prilikom matica društva »Istra« čestita svojim igračima na odnesenoj pobjedi, a članovima, prijateljima i bratskim društvima koji su naš klub materijalno pomogli, najtoplije zahvaljuje.

S. K. »Istra« ovom svojom pobjedom, požrtvovanjem svojih hvalevrijednih igrača, stekao je još više simpatizera među ovdšnjim građanstvom.

Širite kult Istre i putem sporta.

A. M.

Zahvala »Soče« v Celju

Na sestanku ob 25 letnici zbrano učiteljstvo v Celju je podarilo društvu »Soča« din 163.—, za kar se vsem darovalkam in darovalcem najprisrčnejše in najlepše zahvaljujemo. Odbor »Soče«

NAŠI POKOJNICI

† BREJC VIKTOR

Dne 17 VII 1938 se je smrtno ponesrečil v Kam. planinah naš rojak in bivši odbornik »Tabora«, Viktor Brejc, po rodu iz Novakov pri Cerknem. Pokojni je bil mirnega in simpatičnega značaja. Pogreba, ki se je vršil dne 19 VII t. l. se je udeležilo društvo »Tabor« z odborom in številnim članstvom, Mestna godba, Pevsko društvo »Solidarnost« s praporom ter zastopstvo in delavci tovarne Knaflič, pri kateri je vestno in marljivo služboval. Številne vence in šopke so mu poklonilo zgoraj omenjena društva, »Tabor« ter mati in sestra pokojnega, katerima je bil nenadomestljiv skrbnik. Pokojnemu Brejcu ohranimo časten spomin, žalujočim naše iskreno sožalje!

*

Vsem bratskim društvom, rojakom in prijateljem toplo priporočamo brezposelne 3 mizarske pomoćnike rojake in člane našega društva, kateri imajo za seboj večletno prakso za izdelovanje klavirjev. Informacije se dobijo pri podpisanim društvu.

Odbor »TABORA« — Kamnik

U smrt zbog bijede

Pred nekoliko dana našli su u šumi kod Sesveta obješenog jednog čovjeka. Ustanovljeno je na temelju nadjenih dokumenata da se radi o Toncinu Milanu, od Ivana, rođenom u Slatini (Opatija) godine 1903, po zanimanju radniku. Toncin je došao u Slaviju u decembru 1935 kad je izbio rat s Abesinijom. Dugo je tražio posla u Zagrebu i drugdje, dok nije pao u očaj. Pokopan je u Sesvetama 9 augusta.

ZAHVALA

Publicistični odsek Saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženj se najtopleje zahvaljuje vsem emigrantskim društvom in rojakom, ki so prispevali razne predmete za sokolsko razstavo v Pragi. Posebna zahvala gre ljubljanskemu Sokolu, ki je prevzel organizaciju, zlasti pa bratu Alojziju Kovaču, ki je z velikim okusom in globoko ljubeznjivo znal skromni, a vendar važni materijal tako prirediti in opremiti, da so razstavljeni predmeti dosegli svoj namen.

ZLATA POROKA

Zlato poroko obhajata v soboto dne 20. t. m. v Idriji g. Gruden Josip rudniški uradnik v. p. ter večletni pevovodja idrijskega zbora, in njegova gospa Marija. Iskreno čestitamo!

IZ UPRAVE

G. Djuro Lovrenčević, kapetan u p., Zemun. — Pretplata podmirena do 1 VII. 1938.

G. Ivan Reya, trgovina »Bata«, Rogatec. — Pretplata podmirena do konca godine 1938.

ŠIRITE „ISTRU“

spis »Flacius« pomeni velik donesek k zgodovini hrvatskega protestantizma — donesek, ki je tem tehtnejši, če vemo, da skušajo nekateri zgodovinarji tendenciozno zmanjšati pomen in kulturno vrednost hrv. protestantizma.

KRITIKA DRA VIKTORA NOVAKA

U 4. broju »Vidika« vrlo opširno prikazuje sveučilišni profesor dr. Viktor Novak »Flaciusa«. Prikazuje sam protestantizam (dr. Novak je po struci historik) i ulogu Vlačićevu. Donosimo samo neke karakterističnije odlomke o samoj knjizi:

Na ova postavljena pitanja (Ko je bio Flacius Ilyricus, odakle je došao u Njemačku i što je tamo delao i uradio) odgovorio je profesor Mijo Mirković u formi i sadržini koja će trajno privlačiti čitaoca intelektualca, a za njime će morati da posužu i stručnjaci, i ako djelo nije napisao historičar, već profesor nacionalne ekonomije. Sažeto i plastično, sa sugestivnim psihologiziranjem ličnosti, vremena, pokreta — socijalnih i političkih, u Njemačkoj kao i u Hrvatskoj, prikazan je Flacius u jednom historijskom okviru iz koga izbijaju osobiti portret jedne rijetko značajne ličnosti 16. stoljeća. Žarke su boje sa palete prof. Mirkovića. Zato i izražajna snaga ovoga portreta impresionira i — privlači, poštovaoc i protivnike.

I o ovom i ovakvom čovjeku (Flaciusu) u času njegove smrti, u Njemačkoj se strahovito porazno sudilo. Ali, te su sudove donosili protureformacija i zvanični protestantizam.

A, upravo Vlačić, taj ponosni Hrvat iz Istre —

za koju su protestanti-protivnici Fla-

ciusovi znali da je »najkućniji kraj Ilirije, koja uopće ne može dati zdrave ljude«, i dok je za Wittenberžane Flacius bio »ilirski bestija«, a za Melanchtona »slovenska zmija« itd... itd. u čitavom nizu pogrda i ružnih epitetona, bio je ipak SPASILAC Lutrovog protestantizma!

Tako postaje Flacius-Vlačić općečovječanska vrijednost. I, ukoliko se Hrvati mogu da koriste općečovječanskim tekovinama (od kojih se nijedan narod, kulturno, ne može da izdvoji), on i za njih postaje vrijednost, njihova gordost i slava, ma da se današnji potomci od njega stidljivo ili strastveno ograđuju. A, nije ni neshvatljivo. Jer, hronologija na Balkanu sinkopira!

Medjutim, istina je morala jednom pobijediti. Ona je triumfirala poslije 15 decenija iza Flaciusove smrti, kad se od strane Nijemaca dala satisfakcija životu i djelima velikog Hrvata (1723).

Slika Flaciusova sa počastima je vraćena iz arhive na mjesto velikana, na univerzitetu u Jeni.

Hrvatsku sliku, majstorski portret Flaciusa, dao je živo i vjerno dostojno vanrednog modela, prof. Mijo Mirković.

Dvjestopetnaest godina poslije njemačke rehabilitacije Flaciusa. Hvala piscu, pa ma i tako kasno.

Knjiga prof. Mirkovića zaslužuje da se čita. I to ne samo jedamput. Više puta.

*

To su, u glavnom, mišljenja o toj knjizi. Mi sa svoje strane još jednom preporučujemo tu knjigu, koja se može naručiti kod »Hrvatske naklade«, Zagreb, Bogovićeva 1-VII, a i kod društva »Istra« u Zagrebu, Žerjavićeva 7. Cijena knjizi je 20 dinara.